

Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd; given Stockholms slott den 8 januari 1944.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.**

Härigenom förordnas, *dels* att i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall införas en ny paragraf, betecknad 38 a §, av den lydelse nedan sägs, *dels ock* att 6 a § och 45 § första stycket samma lag¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

6 a §.

Tillverkare och försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådant föremål till begagnande, skola tillse, att föremålet vid avlämnande är försett med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa.

38 a §.

Där så provas nödigt till förebyggande av att maskin, redskap eller annan teknisk anordning avlämnas av tillverkare, försäljare eller upplåtare och där efter kommer till användning inom riket utan att erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa, äger yrkesinspektionens chefsmyndighet, på anmälan av yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till chefsmyndighetens kännedom, att efter tillverkarens, försäljarens eller upplåtarens hörande skriftligen förbjuda denne att avlämna föremålet, innan de åtgärder vidtagits med detsamma, som chefsmyndigheten finner erforderliga.

Om synnerliga skäl därtill äro, må chefsmyndigheten, utan att avbida tillverkarens, försäljarens eller upplåtarens yttrande, meddela förbud, som ovan sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på bekostnad av tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

45 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats honom med stöd av 38 § 1 mom. första eller tredje stycket, 38 § 2 eller 3 mom. eller 38 a §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

¹ Gällande lydelse se SFS 1938: 212.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 10 december 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *vissa ändringar i lagen om arbetarskydd med avseende å tillverkares och försäljares skyldigheter att låta maskiner förses med skyddsanordningar* samt anför.

Historik.

Redan på 1890-talet framfördes klagomål över att maskinfabrikanter icke försågo maskiner med nödiga skyddsanordningar. Förslag om lagbestämmelser rörande skyldighet att vidtaga skyddsåtgärder framlades av yrkesfarekommittén år 1909. I 1912 års arbetarskyddslag intogs emellertid allenast det stadgandet (7 §), att, om det för tillämpning av 3 § — innehållande allmänna bestämmelser om skydd mot olycksfall och ohälsa i arbetet — i avseende å visst slag av sysselsättning eller användande av visst slag av maskin, redskap eller arbetslokal finnes behov av närmare föreskrifter, det skulle ankomma på Konungen att utfärda sådana föreskrifter. Vid meddelande av dylik föreskrift ägde Konungen enligt 52 § tillika för förseelse mot föreskriften utsätta straff intill visst angivet maximum.

Vid internationella arbetskonferensens sammanträde år 1929 antogs en *rekommendation angående ansvarighet i fråga om säkerhetsanordningar å motordrivna maskiner*, vari hemställdes, att medlemsstaterna måtte godtaga och tillämpa den principen, att det borde vara genom lag förbjudet att leverera eller installera motordrivna maskiner, med mindre de vore försedda med sådana säkerhetsanordningar, som fordrades av den nationella lagstiftningen, då dessa maskiner vore i bruk.

Genom *proposition* (nr 71) till 1930 års riksdag inhämtade Kungl. Maj:t riksdagens yttrande angående rekommendationen. Föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck, anförde, att förslag i frågan icke framlagts med hänsyn framför allt till vissa praktiska olägenheter av förslagets genomförande. För övrigt hade rekommendationen beaktats i det då föreliggande, av socialstyrelsen upprättade förslaget till reviderad arbetarskyddslag (statens

off. utredn. 1925: 34). Jämväl riksdagen förklarade, att åtgärd i anledning av rekommendationen för det dåvarande icke borde vidtagas.

Vid 1931 års, på socialstyrelsens förutnämnda förslag grundade *revision av arbetarskyddslagen* upptogs förutvarande bestämmelser i 7 § med viss utvidgning av det Konungen i nämnda paragraf givna bemyndigandet såsom ett första moment i 7 §. I ett andra moment av 7 § stadgades, att om föreskrift, som utfärdades med stöd av 1 mom., innefattade förbud mot användande av visst slag av maskin eller redskap eller del därav eller mot dess användande med eller utan viss anordning, Konungen jämväl skulle äga föreskriva, att föremål, vars användande sålunda vore förbjudet, icke finge till annan överlåtas eller upplåtas till begagnande, med mindre det kunde antagas för visst, antingen att sådan åtgärd skulle vidtagas med föremålet, att det därefter ej vidare vore inbegripet under förbudet, eller att föremålet uteslutande skulle komma till användning, som ej avsåges med förbudet. Samtidigt intogs i 52 § ett stadgande, varigenom det där intagna bemyndigandet för Konungen att utsätta straff för av honom med stöd av vissa bestämmelser i lagen utfärdade föreskrifter gjordes tillämpligt jämväl å föreskrift, som meddelats med stöd av 7 § 2 mom.

1937 års *arbetarskyddskommitté*, som tillkallades med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande effektivisering av yrkesinspektionen, framhöll i sitt den 30 december 1937 avgivna betänkande (statens off. utredn. 1937: 52), att skyddstekniken beträffande åtskilliga maskintyper syntes hava standardiserats i sådan grad, att maskinernas utrustning i skyddsavseende kunde i stora drag regleras genom lagstiftning. Framför allt torde så vara fallet i fråga om åtskilliga lantbruksmaskiner och vissa slag av sågar. Även om den Konungen i 7 § givna rätten mera avsevärt toges i bruk, bleve dock kravet på maskinleverantörernas medverkan till förebyggande av olycksrisker tillgodosett endast inom vissa specialområden. Såsom yrkesfarekommittén framhållit, vore det emellertid önskvärt att vinna denna medverkan på teknikens alla områden. Enligt de sakkunnigas mening borde tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap genom ett allmänt stadgande förpliktas att, i vad på dem ankomme, medverka till skyddslagstiftningens genomförande i praktiken. De sakkunniga hemställde därför att, i överensstämmelse med vad yrkesfarekommittén på sin tid föreslog, i lagen om arbetarskydd måtte införas en bestämmelse av innehåll, att det skulle åligga tillverkare och försäljare av maskiner, ångpannor eller redskap att tillse, att dessa vid leverans till arbetsplats, där lagen ägde tillämpning, vore försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjöde nöjaktig säkerhet mot olycksfall. Åsidosättandet av ett sådant stadgande torde väl enligt kommittén i motsats till vad som gällde beträffande specialförfattningar visserligen icke kunna förbindas med ansvar, men dess förekomst i lagen skulle säkerligen ändock kunna få stor betydelse.

Vad kommittén föreslagit tillstyrktes eller lämnades utan erinran i så gott som alla *remissyttranden*, vari uttalanden gjordes i förevarande avseende, bland annat i yttrande av Sveriges maskinindustrieförening, som anförde:

Det stora flertalet maskintillverkare hade i princip ej något att invända mot att deras fabrikat skulle uppfylla alla rimliga fordringar ur arbetarskydds-

synpunkt. Varierande åsikter kunde dock uppstå om huru uttrycket »nödiga skyddsanordningar» i det särskilda fallet borde tolkas. Det vore därför av vikt, att alla detaljbestämmelser härom bleve underkastade sakkunnig granskning ur olika synpunkter, innan de fastställdes, och att de utarbetades i samråd med tillverkare och yrkesutövare, så att det praktiska livets erfarenheter bleve vederbörligen beaktade. En lämplig tidsfrist borde medgivas, innan bestämmelserna skulle träda i kraft.

I några remissyttranden föreslogs utvidgning av bestämmelserna till att omfatta alla leveranser, oberoende av om arbetsplatsen fölle under lagen eller ej.

I proposition (nr 265) till 1938 års riksdag anförde jag såsom föredragande departementschef följande:

På sätt arbetarskyddskommittén anført, synes det vara av stor betydelse ur skyddssynpunkt, att tillverkare och försäljare av maskiner, ångpannor eller redskap lämna sin medverkan till förebyggande av olycksfall vid dessas användning. Enligt 7 § 2 mom. arbetarskyddslagen har Kungl. Maj:t visserligen befogenhet att utfärda bestämmelser rörande förbud mot överlåtelse eller upplåtelse till begagnande av visst slag av maskin eller redskap, som icke är i ett ur skyddssynpunkt tillfredsställande skick. Även om dylika bestämmelser utfärdas av Kungl. Maj:t, skulle dock därigenom, såsom kommittén anført, leverantörernas medverkan till förebyggande av olycksrisker hava vunnits allenast inom vissa specialområden. Ett mera allmänt stadgande om förpliktelse för nyss omnämnda tillverkare och försäljare att medverka till skyddslagstiftningens genomförande i praktiken skulle emellertid säkerligen hava en uppgift att fylla. I arbetarskyddslagen torde med hänsyn härtill böra införas ett stadgande — lämpligen såsom en ny 6 a § — av innehåll, att det skall åligga tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap att tillse, att dessa äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall. Ångpannor torde icke behöva särskilt omnämnas. Ifrågakarande bestämmelser synas dock icke på sätt kommittén föreslagit böra inskränkas till att avse endast sådana fall, då leverans sker till arbetsföretag, varå lagen äger tillämpning. Jag är ense med kommittén därutinnan, att ett stadgande av angiven innebörd icke lämpligen bör förbindas med en ansvarsbestämmelse. Stadgandets förefintlighet i lagen kan, fastän straffsanktion saknas, förväntas komma att få avsevärd betydelse. Bestämmelser, vilka på liknande sätt innehålla en förpliktelse utan att underlåtenhet att fullgöra densamma föranleder straff, ävensom stadganden, vilka ej ens innefatta någon förpliktelse utan allenast en uppmaning, förefinnas redan förut i lagen och hava otvivelaktigt medfört resultat av värde.

Propositionen bifölls av riksdagen. Lag i ämnet utfärdades den 3 juni 1938 (nr 212), enligt vilken lag 6 a § har följande lydelse:

Tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap skola tillse, att dessa vid leverans äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall.

Framställning av riksförsäkringsanstalten.

I skrivelse den 17 september 1941 till riksförsäkringsanstalten har Sveriges standardiseringskommission anført i huvudsak följande:

I skrivelser till tillverkare och försäljare av hydroforer hade riksförsäkringsanstalten, under hänvisning till 6 a § arbetarskyddslagen, meddelat, att så länge inga särskilda bestämmelser beträffande hydroforer funnes i landet tills vidare viss tysk standard skulle få gälla som norm för i Sverige tillverkade hydroforer. Icke lojala tillverkare kringginge emellertid lagens bestämmelser och en betydande svensk tillverkning av hydroforer, som icke vore av tillfredsställande beskaffenhet, påginge. Standardiseringskommissionen anhöll därför, att riksförsäkringsanstalten måtte vidtaga lämpliga åtgärder i syfte att all tillverkning av hydroforer bleve underkastad lagstadgad kontroll.

Riksförsäkringsanstalten har därefter i skrivelse den 31 oktober 1941 framhållit, att förekomsten i lagen av 6 a § — vilket stadgande till skillnad från övriga bestämmelser i arbetarskyddslagen icke vore beträffande sin tillämpning begränsat till nämnda lags tillämpningsområde utan ägde allmän giltighet — otvivelaktigt varit till nytta. Med hänvisning till dess förefintlighet hade det varit lättare än det säkerligen eljest skulle ha varit att vinna tillverkares och försäljares förståelse och medverkan för tillgodoseende av skyddsintressena. En avsevärd brist måste det emellertid anses utgöra, att stadgandet ej på något sätt vore förbundet med straffansvar. Anstalten har vidare anført:

I fråga om försäljning av oskyddade eller eljest ur skyddssynpunkt på otillfredsställande sätt utförda maskiner och redskap till arbetsställen, varå arbetarskyddslagen äger tillämpning, föreligger den risken, att maskinens eller redskapets användning kan komma att av yrkesinspektör förbjudas med stöd av 38 § i lagen. Vetskapen härom torde säkerligen verka återhållande på mindre nogräknade tillverkare och försäljare, och i varje fall äger yrkesinspektionen möjlighet att på denna väg beivra bristande iakttagande av stadgandet. Härvid måste emellertid förbudsförfarandet riktas mot de enskilda arbetsgivare i olika delar av landet, som inköpt maskinen eller redskapet, medan däremot själva »källan» till försummelse — tillverkaren eller försäljaren — är rättsligen oåtkomlig. Detta kan näppeligen anses tillfredsställande.

Försäljes maskin eller redskap, som ej uppfyller erforderliga säkerhetskrav, för användning under sådana förhållanden, att arbetarskyddslagen icke är tillämplig därå, äger ej yrkesinspektionen — och ej heller, såvitt anstalten kan finna, något annat samhällets organ — någon möjlighet att ingripa till rättelse härav.

Denna bristande möjlighet att beivra underlåtenhet att efterleva stadgandet har också utnyttjats av tillverkare och försäljare av maskiner och redskap på sådant sätt, att maskinen eller redskapet saluförts i två utföranden, varav endast det ena motsvarat yrkesinspektionens fordringar i skyddshänseende. Så har en tillverkare av hydroforer fört i marknaden en typ, som i fråga om utförandet godkänts av yrkesinspektionen, och en annan typ, som icke kunnat godkännas. Beträffande sistnämnda typ har han å ett tryckt katalogblad meddelat följande: »Gamla utförandet. Dessa hydroforer få icke användas å platser, där arbetarskyddslagen äger tillämpning.» Ett annat fall gäller en försäljare av en vedkapsåg, vilken levererar denna i två olika utföranden i fråga om skyddsutrustningen, ett utförande som är godtagbart ur skyddssynpunkt och ett annat som måste anses mycket otillfredsställande. Det förstnämnda benämnes av försäljaren »yrkesskydd», det senare »vanligt skydd». Härom meddelar försäljaren i ett tryckt katalogblad: »Yrkesskydd är sådant som yrkesinspektionen fordrar där anställd personal arbetar. Detta

inbegriper utökat skydd runt omkring klingen, se bild 2, samt skydd omkring spindeln och remskivan och dessutom en spak som fasthåller veden. Vanligt skydd inbegriper skydd vid klingen som bild 1 visar. Detta är tillräckligt vid mindre vedgårdar, lantbruk etc. där egen arbetskraft användes.»

Att sådana förhållanden kunna uppstå, som här skildrats, måste anses högst otillfredsställande. Särskilt måste det te sig så för alla tillverkare och försäljare, som lojalt ställa sig gällande stadgande till efterrättelse, varom också den av Sveriges standardiseringskommission gjorda framställningen vittnar.

Riksförsäkringsanstalten förklarar sig anse det vara ett angeläget önskemål att söka skapa möjlighet för att på ett effektivt sätt genomföra tillämpningen av 6 a §. Efter närmare övervägande av denna fråga har anstalten för sin del funnit, att spørgsmålet lämpligen skulle kunna lösas genom att ett förfarande motsvarande det, som enligt 38 § 1 mom. kommer till användning gentemot tredskande arbetsgivare, tillämpades i fråga om tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap. En tillverkare eller försäljare av viss maskin eller visst redskap borde sålunda, sedan han blivit hörd, kunna förbjudas att efter utsatt skälig tid försälja föremålet utan att det vore försett med föreskrivna skyddsanordningar eller eljest erbjöde betryggande säkerhet mot olycksfall. Sådant förbud skulle få meddelas allenast av yrkesinspektionens chefsmyndighet, som därvid skulle ha att i detalj angiva vilka åtgärder som erfordrades för att föremålet skulle kunna godkännas ur skyddssynpunkt. Vore synnerlig fara för handen borde chefsmyndigheten äga meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnades. Underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud till efterrättelse skulle medföra straffansvar.

I samband med införandet av detta förfarande borde enligt anstaltens mening stadgandet i 6 a § erhålla en mera allmän avfattning, så att det komme att avse tekniska anordningar över huvud taget och detta vare sig den med anordningens användande förbundna faran innebure risk för uppkomsten av olycksfall eller ohälsa. I anslutning till nuvarande lydelsen skulle stadgandet i detta syfte enligt anstalten förslagsvis kunna givas följande avfattning:

Tillverkare och försäljare av maskiner, redskap eller andra tekniska anordningar äro pliktiga tillse, att dessa vid leverans äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa.

Riksförsäkringsanstalten framhåller i sin skrivelse tillika, att viss förstärkning av arbetarskyddsbyråns inom anstalten arbetskrafter vore påkallad, därest de föreslagna lagändringarna genomfördes. Nämnda spörsmål torde böra behandlas i samband med anmälan av riksförsäkringsanstaltens anslagsäskanden för nästkommande budgetår och upptages därför icke i detta sammanhang.

Yttranden.

Över riksförsäkringsanstaltens förslag ha yttranden avgivits av kommerskollegium, Sveriges industriförbund, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige, statskontoret och 1938 års arbetarskyddskommitté.

Kommerskollegium har i sin tur inhämtat yttrande från Sveriges maskinindustriförening.

Statskontoret yttrar sig endast över den föreslagna förstärkningen av riks-försäkringsanstaltens arbetskrafter. I samtliga övriga yttranden tillstyrkes den föreslagna ändringen av arbetarskyddslagens 6 a §. Beträffande detaljutformningen hava dock vissa erinringar framställts.

Sveriges maskinindustriförening omnämner, att en utredning, som föreningen företagit bland sina medlemmar, givit belägg för att tillverkare, vilka lojalt följt gällande bestämmelser, icke kunnat hävda sig i konkurrensen med företag, som varit mindre nogräknade. Föreningen framhåller vidare önskvärdheten av att ett intimt samarbete etableras mellan den granskande myndigheten och industriens representanter.

Kommerskollegium anför:

Stadgandet att maskiner, redskap eller andra tekniska anordningar skola vid leverans vara försedda med nödiga skyddsanordningar synes icke böra avse sådana anordningar som bättre och effektivare kunna anbringas på arbetsplatsen, där hänsyn ofta måste tagas till särskilda lokala förhållanden. Detta är t. ex. fallet, om en maskin icke är direktkopplad till drivmaskinen utan drivkraften skall överföras medelst rem, kedja, rep etc. Förhållandena äro enahanda beträffande anordningar för bortförande av damm, spån, gaser och liknande genom rörledningar. — Vidare bör vid leverans av maskiner efter ritning av beställaren eller efter beställarens särskilda önskan på beställaren ankomma att taga ansvar för skyddsanordningarna. I sådana fall synes vid köpeavtalets ingående tillverkaren eller säljaren böra fästa köparens uppmärksamhet på att det på den senare ankomme att tillse att erforderliga skyddsanordningar bliva anbringade. — Ej sällan förekommer det, att använda maskiner försäljas direkt från en industrianläggning i vad man kallar »befintligt skick». Uppmärksamheten synes därför även böra riktas på huru i dylika fall skall förfaras i avseende å skyldighet att anbringa nödiga skyddsanordningar. — Kommerskollegium förutsätter även, att ett nära samarbete kommer att äga rum mellan yrkesinspektionens chefsmyndighet och olika tillverkare av maskiner etc., så att från början innebörden av begreppet »nödiga skyddsanordningar» blir fullt klarlagt för att förhindra att uttrycket gives olika tolkning.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund anföra i gemensamt yttrande:

Organisationerna hysa visserligen den principiella uppfattningen, att avgörande resultat på arbetarskyddets område icke kunna vinnas genom nya förbudsbestämmelser utan anse, att den väsentligaste förutsättningen för en effektivisering av arbetarskyddet är en på frivillighetens grund åstadkommen samverkan på arbetsplatserna mellan arbetsgivare och arbetare. I föreliggande fall tala dock onekligen vissa skäl för en lagstiftningsåtgärd. Därigenom skulle arbetarskyddet måhända i viss mån effektiviseras, samtidigt som lojala maskintillverkare och maskinförsäljare icke såsom nu sker skulle missgynnas i konkurrensen med mindre nogräknade företagare, vilka underlåta att utföra föreskrivna skyddsanordningar. — De betänkligheter, som tidigare från vissa håll uttalats mot förbud för tillverkning och försäljning av maskiner utan skyddsanordningar, hava huvudsakligen tagit sikte på de olägenheter, som ett allmänt genomförande av dylika förbud skulle vålla den internationella maskinhandeln. Organisationerna förutsätta emellertid att från tillverknings- och försäljningsförbud undantagas maskiner, som avses för export. Det kan

nämligen väl hända, att skyddsanordningar, som här i landet föreskrivas för en viss maskin, icke anses nödvändiga eller ens lämpliga i det land, till vilket maskinen exporteras. — Vid leverans av maskiner, som utföras efter beställarens egna ritningar, bör denne rimligtvis vara närmare än tillverkaren att svara för maskinernas förseende med behöriga skyddsanordningar. Föreläggande mot tillverkaren bör därför icke ifrågakomma beträffande nu avsedda maskiner. Ej heller bör tillverkaren bära ansvaret för avsaknaden av sådana anordningar, som av kostnadsskäl eller eljest lämpligen böra utföras på den arbetsplats, där maskinen skall användas. — Den befogenhet att meddela förelägganden, som genom den föreslagna lagändringen skulle komma att läggas i yrkesinspektionens hand, måste självfallet utövas med varsamhet, så att icke onödiga svårigheter beredas industrin. I sådant hänseende må särskilt framhållas vikten av ett gott samarbete mellan yrkesinspektionen och maskintillverkarna. Förbud mot tillverkning av maskiner, som icke försetts med skyddsanordningar, bör sålunda icke meddelas utan att den sakkunskap, som finnes bland tillverkarna, fått tillfälle att göra sin röst hörd. Av största vikt för maskintillverkarna är även att yrkesinspektionen vid meddelande av förbud *i detalj* angiver vilka åtgärder som erfordras för att en maskin skall kunna godkännas ur skyddssynpunkt. — Organisationerna önska betona betydelsen av att här ifrågakommande ärenden bliva föremål för en sakkunnig och snabb handläggning.

Landsorganisationen i Sverige framhåller:

Avsaknaden av straffsanktion för bestämmelsen i arbetarskyddslagens 6 a § har framstått som en påtaglig brist, särskilt som Kungl. Maj:ts rätt att med stöd av 7 och 52 §§ samma lag utfärda med straffpåföljd förbunden speciallagstiftning icke tagits i bruk i den omfattning, som vore önskvärd och av 1937 års arbetarskyddskommitté förutsattes. — Landsorganisationen vill för sin del livligt tillstyrka det remitterade förslaget, med vilket man undgår de tekniska svårigheterna för införande av en direkt till bestämmelsen i 6 a § knuten straffsanktion men likväl erhåller så långt möjligt tillfredsställande garantier för bestämmelsens iakttagande. Självfallet blir effektiviteten av den föreslagna anordningen i väsentlig mån beroende av omfattningen av den kontroll, som från yrkesinspektionens sida kan utövas över bestämmelsens efterlevnad. — Landsorganisationen förutsätter, att en kriminalisering av förslaget innehåll icke kommer att medföra någon överflyttning på tillverkare eller försäljare av arbetsgivarnas skadeståndsansvar i förhållande till arbetarna.

1938 års arbetarskyddskommitté upplyser, att frågan om maskintillverkares och försäljares skyldighet att tillse, att maskiner och redskap före leverans äro försedda med erforderliga skyddsanordningar, varit föremål för kommitténs övervägande. Kommittén hade därvid funnit det ur arbetarskyddssynpunkt angeläget, att en sådan lagstiftningsåtgärd vidtoges, att möjlighet bereddes att på ett effektivt sätt genomföra stadgandets tillämpning. I likhet med riks försäkringsanstalten hade kommittén ansett, att stadgandet borde omfatta även andra tekniska anordningar än maskiner och redskap samt utsträckas att gälla jämväl skydd mot ohälsa. Med hänsyn till den stora betydelse, som stadgandet i 6 a § i lagen hade i skyddstekniskt hänseende, hade kommittén vidare funnit, att detsamma borde äga tillämpning icke endast å tillverkare och försäljare av maskiner, redskap eller andra tekniska anord-

ningar utan även å uthyrare, installatörer och importörer av dylika anordningar. En sådan komplettering av stadgandet ansåge kommittén därför böra komma till stånd. Kommittén säger sig därjämte också ha ifrågasatt, om icke till stadgandet i 6 a § i lagen borde fogas orden »ångpannor eller andra kärl under tryck», enär man i allmänhet ej kunde förutsätta, att tillverkare, försäljare, uthyrare och än mindre beställare av ångpanna eller annat tryckkärl tolkade uttrycken redskap eller tekniska anordningar på sådant sätt, att däri inbegreps även dylika tryckkärl. Under åberopande av det anförda tillstyrker kommittén riks försäkringsanstaltens förslag under förutsättning likväl, att den övervakande myndigheten erhöile erforderlig, väl kvalificerad personal för fullgörande av det uppdrag, som skulle bliva en följd av förslagets genomförande, samt hemställer att förslaget måtte med beaktande av vad kommittén framhållit upptagas till behandling oberoende av kommitténs ställningstagande till andra ärendet närliggande frågor.

Hemställan av 1943 års riksdag.

I två vid 1943 års riksdag väckta, likalydande motioner (I: 184 och II: 77) hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag om ändring av arbetarskyddslagen och förstärkning av arbetskrafterna på riks försäkringsanstaltens arbetarskyddsbyrå i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som framlagts i anstaltens skrivelse den 31 oktober 1941.

Andra lagutskottet, varest motionerna behandlades, framhöll (utlåtande nr 14), att den omständigheten att bestämmelsen i 6 a § arbetarskyddslagen icke vore förenad med någon påföljd för underlåtenhet att iakttaga densamma enligt vunnen erfarenhet av illojala företagare avsiktligt utnyttjats så, att maskiner och redskap med otillräckliga skyddsanordningar tillverkats och salubjudits. Detta måste enligt utskottet anses vara otillfredsställande icke blott med hänsyn till arbetstagarnas liv och hälsa utan även ur synpunkten att företagare, som lojalt ställde sig bestämmelsen till efterrättelse, missgynnades i konkurrensen med mindre nogräknade företagare. Utskottet delade därför motionärernas uppfattning, att en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med den av riks försäkringsanstalten föreslagna borde genomföras. Utskottet framhöll särskilt, att den granskning från yrkesinspektionens sida, som föranleddes av att tillverkare torde i stor utsträckning på förhand komma att hänvända sig till yrkesinspektionen för att erhålla besked i skyddsfrågor och därigenom försäkra sig om att en tilltänkt fabrikation uppfyllde de krav, som kunde ställas ur skyddssynpunkt, torde med hänsyn bland annat till intresset av enhetlighet lämpligen böra ske centralt. Vidare framhöll utskottet vikten av ett intimt fortlöpande samarbete mellan yrkesinspektionen och representanter för industrien och handeln. Utskottet — som ansåg sig sakna befogenhet att upptaga till bedömande, huruvida genomförandet av lagförslaget skulle medföra behov av förstärkning av riks försäkringsanstaltens arbetskrafter och om en dylik förstärkning borde företagas under nuvarande statsfinansiella läge — hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att behov föreläge av lagstiftning för effektivisering

av bestämmelsen i 6 a § lagen om arbetarskydd, och anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga på grund därav erforderliga åtgärder.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen (skrivelse nr 76).

I samband med den revision av arbetarskyddslagen, som genomfördes år 1938, infördes i lagen såsom 6 a § en bestämmelse, enligt vilken tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap ålades tillse, att dessa vid leverans vore försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjöde betryggande säkerhet mot olycksfall. Samtidigt övervägdes, huruvida nämnda stadgande borde förbindas med en ansvarsbestämmelse, därvid man emellertid stannade för att så icke lämpligen borde ske.

Enligt vad erfarenheten givit vid handen har förekomsten av nämnda bestämmelse i arbetarskyddslagen varit till nytta. Emellertid har avsaknaden av straffsanktion medfört större olägenhet än man vid stadgandets tillkomst ansåg sig ha anledning räkna med. Såvitt avser maskiner, som skola komma till användning å arbetsplatser, vilka äro föremål för yrkesinspektionens tillsyn, bereda visserligen bestämmelserna i 38 § arbetarskyddslagen indirekt viss möjlighet att stävja utbudande i handeln av maskiner utan erforderliga skyddsanordningar. Jämlikt nämnda paragraf kan nämligen yrkesinspektör eller bergmästare vid äventyr av straff förbjuda användningen av dylik maskin, varigenom tillverkares möjligheter att kunna försälja densamma bliva relativt begränsade. Såsom av riksförsäkringsanstaltens framställning och remissyttrandena framgår utnyttjas emellertid den omständigheten att 38 § arbetarskyddslagen icke har lika stor räckvidd som 6 a §, vilken gäller jämväl vid leverans för användning annorstädes än å arbetsplats, varå lagen i övrigt äger tillämpning. Då maskiner utan erforderliga skyddsanordningar kunna hållas i förmånligare prisläge än likartade maskiner med skyddsanordningar, blir den tillverkare eller försäljare, som ställer sig stadgandet i 6 a § arbetarskyddslagen till efterrättelse, ogynnsamt ställd i förhållande till illojala företagare. Vid en av Sveriges maskinindustri-förening företagen utredning har belägg erhållits för att lojala tillverkare icke kunnat hävda sig i konkurrensen med mindre nogräknade företagare. En sådan konsekvens av lagen är uppenbarligen otillfredsställande.

Det av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget till ändring härutinnan går ut på att få till stånd ett förfarande motsvarande nyss omförmälda förbudsförfarande enligt 38 § arbetarskyddslagen. Enligt riksförsäkringsanstaltens förslag skulle en tillverkare eller försäljare av viss maskin eller visst redskap eller annan teknisk anordning kunna, sedan han blivit i saken hörd, förbjudas att efter utsatt skälig tid försälja föremålet i fråga utan att det vore försett med föreskrivna skyddsanordningar eller eljest erbjöde betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa. Sådant förbud skulle få meddelas allenast av yrkesinspektionens chefsmyndighet, som därvid skulle ha att i detalj avgöra, vilka åtgärder som erfordrades för att föremålet skulle kunna godkännas ur skyddssynpunkt. Underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud till efterrättelse skulle medföra straffansvar.

*Departements-
chefen.*

Riksförsäkringsanstaltens förslag, mot vilket någon erinran i princip ej framförts i remissyttrandena, synes mig kunna i huvudsak godtagas. Ett par spörsmål, på vilka uppmärksamheten fästs i remissyttrandena, böra emellertid upptagas till närmare skärskådande.

Den nuvarande bestämmelsen i 6 a § arbetarskyddslagen är icke försedd med några begränsningar och gäller alltså undantagslöst. Skyldighet att utöva den i lagrummet omförmälda tillsynen kan emellertid icke rimligen åvila tillverkare eller försäljare under alla förhållanden. I ett annat stadgande i arbetarskyddslagen, nämligen 7 § 2 mom., lämnas möjlighet att, därest användande av visst slag av maskin eller redskap i särskild ordning förbjudits, jämväl föreskriva, att föremål, vars användande sålunda är förbjudet, icke må till annan överlåtas eller upplåtas till begagnade. Undantagna från sådant förbud äro emellertid de fall då antingen sådan åtgärd skall vidtagas med föremålet, att det därefter ej vidare är inbegripet under förbudet, eller föremålet uteslutande skall komma till användning, som ej avses med förbudet. I förarbetena till lagrummet ha såsom exempel på fall där dessa undantagsbestämmelser kunna bli tillämpliga framhållits, beträffande det förra av de båda alternativen att skyddsanordningar lämpligen anbringas på arbetsplatsen eller att maskinen nedskrotas och beträffande det senare alternativet att maskin säljes för export eller för demonstration vid undervisning.

I ett par remissyttranden har framhållits, att fall sådana som de nyss angivna kräva särskilt beaktande. Med dessa fall ha därjämte likställts leveranser av maskiner i befintligt skick eller tillverkning efter ritning av beställaren eller eljest efter dennes särskilda önskan.

Vad angår försäljning av maskiner i befintligt skick bör i sådant fall kunna förutsättas, att maskinerna, vilka redan varit i bruk, äro nöjaktigt utrustade i skyddshänseende. Skulle emellertid så undantagsvis icke vara fallet, synes någon anledning till undantag från den allmänna regeln, att försäljaren har att svara för erforderliga skyddsanordningar, icke föreligga.

Därest undantag från tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet stadgades i fråga om leveranser efter beställarens önskemål, skulle ett sådant stadgande lätt kunna tänkas leda till, att tillverkare och försäljare sökte genomgående så gestalta avtalsförhållandet med beställaren, att de bleve fristagna från den skyldighet, som eljest åvilade dem. En allmän undantagsregel av denna karaktär inger därför betänkligheter.

Beträffande övriga här förut omnämnda exempel på fall där undantag från tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet satts i fråga kunna sådana undantag tänkas åvägbringade antingen på så sätt att det nuvarande stadgandet i 6 a § begränsas att icke gälla i vissa angivna fall eller så att yrkesinspektionens chefsmyndighet tager hänsyn till dylika fall, då meddelande av förbud att leverera maskin eller redskap ifrågasättes. Till förmån för det förra alternativet talar den omständigheten att stadgandet om tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet eljest blir mera omfattande än vad som strängt taget är avsett. Å andra sidan torde den nuvarande generella avfattningen av 6 a § icke ha medfört någon olägenhet. Därtill kommer risken av att illojala

företagare söka med stöd av ett sådant undantagsstadgande vältra över ansvaret för att skyddsanordningar finnas å arbetsplatsen. Med hänsyn till att förbud regelmässigt icke är avsett att meddelas annat än efter leverantörens hörande samt att förbudsförfarandet skall handhavas av yrkesinspektionens chefsmyndighet kan förutsättas att förbud icke kommer att meddelas schablonmässigt utan först efter noggrann prövning av de föreliggande omständigheterna och med möjlighet till dispens för viss leverans, som eljest skulle falla under meddelat förbud. Det synes med hänsyn härtill lämpligast, att chefsmyndigheten får i varje särskilt fall pröva, huruvida omständigheterna äro sådana, att förbud icke bör träffa tillverkaren eller försäljaren. Då någon tids erfarenhet av stadgandets tillämpning vunnits, synes yrkesinspektionens chefsmyndighet böra utarbeta och befordra till trycket en vägledning för leverantörerna i fråga om den praktiska tillämpningen i olika avseenden av ifrågavarande stadgande.

Av 1938 års arbetarskyddskommitté har föreslagits, att stadgandet i 6 a § och det därtill knutna förbudsförfarandet skola tillämpas icke endast å tillverkare och försäljare utan även å uthyrare, installatörer och importörer. Omnämmandet särskilt av importörer synes äga direkt betydelse allenast för de antagligen sällsynta fall då någon importerar en maskin för användning i egen rörelse, å vilken arbetarskyddslagen ej är tillämplig. Vad installatörerna angår torde dessa, där de ej äro anställda hos arbetsgivaren, merendels utgöras av personal från tillverkaren och i varje fall icke hava sådan självständig ställning, att ansvar i nu ifrågavarande hänseende skäligen bör avkrävas dem. Däremot synas personer, vilka upplåta maskiner till begagnande, böra jämföras med tillverkare och försäljare.

På grundval av riksförsäkringsanstaltens framställning och i anslutning till vad förut anförts har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

I departementsförslaget har till en början 6 a § föreslagits erhålla den ändrade lydelsen att tillverkare och försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådant föremål till begagnande, skola tillse, att föremålet vid avlämnande är försett med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa. Det torde icke vara erforderligt att, såsom 1938 års arbetarskyddskommitté ifrågasatt, särskilt omnämna ångpannor och andra kärl under tryck, vilka uppenbarligen inbegripas under uttrycket tekniska anordningar.

Då det föreslagna förbudsförfarandet systematiskt bör inplaceras bland stadgandena under rubriken Om tillsyn å lagens efterlevnad m. m. men det icke lämpligen kan inarbetas i någon nu befintlig paragraf, föreslås införande efter 38 § i lagen av en ny paragraf, betecknad 38 a §.

För att yrkesinspektionens chefsmyndighet skall äga meddela det avsedda förbudet kräves enligt den föreslagna 38 a §, att förbudet prövas nödigt till förebyggande av att maskin, redskap eller annan teknisk anordning, som av tillverkare eller försäljare överlåtes eller som upplåtes till begagnande, av-

lämnas utan att erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa. Förbudet skall vidare avse att förebygga, att maskinen, redskapet eller den tekniska anordningen kommer till användning inom riket utan att det förefintliga missförhållandet avhjälpes, varmed från tillämpning av stadgandet uteslutes exempelvis försäljningen av maskiner för nedskrotning eller export. Förbudet meddelas på anmälan av yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till chefsmyndighetens kännedom och efter det yttrande av tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren inhämtats. Innebörden av förbudet är, att den, mot vilken detsamma riktas, icke äger avlämna maskinen, redskapet eller den tekniska anordningen innan med nämnda föremål vidtagits de åtgärder, som chefsmyndigheten finner erforderliga.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att interimistiskt förbud, som omedelbart trädde i kraft, skulle få meddelas, då synnerlig fara vore för handen. Stadgandet har upptagits i departementsförslaget med den jämkningen, att orden synnerlig fara utbyttas mot synnerliga skäl. Såsom exempel på fall då anledning att meddela interimsförbud kan föreligga må nämnas, att utländsk firma försäljer maskiner genom representant här i landet men byter representant varje gång firmans försäljning träffas av förbud; i sådant fall föreligger, därest möjlighet ej finnes att meddela interimsförbud, intresse för firman att genom överklagande draga ut på tiden för förbudets ikraftträdande. Vidare har, i analogi med vad som gäller enligt 38 § 2 mom., i 38 a § möjliggjorts för chefsmyndigheten att genom polisens bemedling få förbudets upprätthållande säkerställt.

Slutligen upptager departementsförslaget en ändring i 45 § första stycket, enligt vilken underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud till efterrättelse medför samma straffansvar, som är stadgat för överträdelse av övriga i lagrummet omnämnda förbud.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1944.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det inom socialdepartementet upprättade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag**angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.**

Härigenom förordnas, *dels* att i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall införas en ny paragraf, betecknad 38 a §, *dels ock* att 6 a § och 45 § första stycket samma lag¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

6 a §.

Tillverkare och försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådant föremål till begagnande, skola tillse, att föremålet vid avlämnande är försett med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa.

38 a §.

Där så provas nödigt till förebyggande av att maskin, redskap eller annan teknisk anordning, som av tillverkare eller försäljare överlåtes eller som upplåtes till begagnande, avlämnas utan att erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa samt därefter kommer till användning inom riket utan att missförhållandet avhjälpes, äger yrkesinspektionens chefsmyndighet att, på anmälan av yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till chefsmyndighetens kännedom, efter det tillverkarens, försäljarens eller upplåtarens yttrande inhämtats, skriftligen förbjuda denne att avlämna föremålet, innan de åtgärder vidtagits med detsamma, som chefsmyndigheten finner erforderliga. Om synnerliga skäl därtill äro, må chefsmyndigheten, utan att avbida föreskrivet yttrande, meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på bekostnad av tillverkare, försäljare eller upplåtare vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

45 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom. första eller tredje stycket, 38 § 2 eller 3 mom. eller 38 a §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

¹ Gällande lydelse se SFS 1938: 212.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd
den 30 december 1943.*

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
 LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 23 december 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 10 december 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet J. M. Wahlbäck.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 8 januari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 30 december 1943 avgivna utlåtande över det den 10 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd* samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte — efter vidtagande av vissa redaktionella jämkningar — jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan-Erik Stenius.